

Cadaqués, 1929

„Siin on kalahais!”

Vastumeelselt lükkas Gala autoukse lahti, saates pilguga paremat jalga. Selle otsas oli elegantne sametking, mille pannalt kaunistas kuldne medaljon. Ebatasane sillutis krigises, kui naine sellel kontsaga toetuspinda otsis. Siis tõusis ta pehmelt istmelt, tõmbas elegantse mustvalge reisikostüümi jaki sirgu ja vaatas ringi, niivõrd kui nägu varjav lai kübaraserv seda lubas.

Ta ohkas.

Juba teekond automobiiliga oli talle olnud üks suur piin. Prantsuse Kataloonias pakkusid veel vähemasti silmarõõmu viinamägede, virsiku- ja aprikoosiistanduste värvid. Aga piiriületuse järel tundus, justkui sõidaksid nad mitte ainult läbi võõra maa, vaid lausa mööda täielikult muutunud maastikku. Püreeneede jalamilt hargnevad kün-gaste read kulgesid üle lauge kiltmaa, mis jättis lõõskava päikese käes karmi, üksluisse ning seletamatul moel tõrjuva ja võimuka mulje.

Tema mees Paul, kes oli kassis silmil rooliratast hoidnud, näis kõrvetavast leitsakust ja mootorimürinast mitte hoolivat. Üleskääritud särgivarrukate alt paistsid ta pruuniks põlenud käsivarred. Naine oli just silmitsenud ta korrapärast profiili. Mehe silmad ja kergelt kaarduvad huuled andsid ta näole kolmekümne neljast eluaastast hoolimata ikka veel mõneti poisiliku ilme. Ta välimus polnud ka muidu viimaste aastate jooksul kuigivõrd muutunud. Needsamad ligistikku asetsevad sinised silmad, sirge, peaaegu aristokraatlikult mõjuv nina ja melanhoolne suujoon.

Üksnes juukselahk, mis naisele kuueteistkümne aasta eest, kui nad Šveitsis Clavadeli kopsuravilas tutvusid, veel silma oli hakanud, oli nüüdseks kaugemale pealae poole nihkunud.

Gala oli sõidu ajal akna avanud ning koos tolmuga oli sealt sisse hoovanud kuiva maapinna rasket hõngu. Mäenõlvadel eristas silm vasekarva samblakihi alla mattunud madalate kivimüüridega kindlustatud terrasse, kus oli kunagi kasvatatud viinamarju. Kuid viinapuutäid olid istandused hävitanud ning kasutamata jäänud alad metsistusid silmanähtavalt. Seal võtsid nüüd võimust taimed, mis suutsid neis oludes vastu pidada: ohakad, ristiköömne puhmad ja pahklike tüvedega õlipuud.

Pingsalt olid nad kogu aeg püüdnud silmadega tabada merd, ent iga kord, kui neile tundus, et olid selle lõpuks leidnud, selgus, et karmide, turritavate harjadega küngaste vahelt välja piiluv sinine laik oli siiski vaid tükike taevast.

Siin-seal õnnestus neil silmata mõnd talukohta. Maantee läheduses kõssitasid robustselt kokku laotud kivimajad justnagu kaitset otsides mõnes nõos, kurnatuna päikeselõõsast ja piinatuna mäestikutuultest.

Kui nad randa laskuva järskude käänakutega tee seljataha olid jätnud ja mööda kitsast maanteed mere poole suundusid, pidi Gala endale tunnistama, et seegi ümbrus polnud talle just rohkem meeltemööda.

Nüüd tõstis ta pilgu sillutiselt ja vaatas ringi tillukesel platsil, mille ainsaks ehteks oli seda ääristav poolenisti kuivanud puude rida. Selle otsast algas kitsas rööplikuks sõidetud liivane tee, mis läks sujuvalt üle kiviseks rannaks.

Oli palav ja ühtki inimest polnud väljas liikvel. Paik näis olevat hüljatud. Ainult mõned kaluripaadid losutasid ümaraks lihvitud rannakividel, nende taga lahesopis, laias kaares piiratuna kahest lamedast maaninast, sädeles Vahemeri.

Gala pööras pead. Ta oletas, et seal teisel pool, kus ühel kaljueendil valendasid kiiskava päikese käes tihedalt üksteise kõrval valgeks lubjatud majad, on vanalinn. Ta silm seletas kauguses kiriku kellatorni. Pariisiga võrreldes paistsid siinsed majad justkui üksteise sisse torgatud miniatuurhooned. Kummaliselt võõrad. Galale tundusid nad

justnagu pildid mingis unenäos, otsekui meenutus millestki, mis oli ammu möödunud.

Ta surus huuled kokku. Kui trööstitu, mõtles ta. Tõeline jumalast hüljatud paik. Ta tundis endas kohuvat raevu ja heitis Paulile ärritunud pilgu.

Miks küll oli ta lasknud end pehmeks rääkida, et puhkus justnimelt siin, selles pärapõrgus veeta? Ta peaks praegu pigem Locarnos mõnes peenes kohvikus istuma või Lago Maggiore põhjakaldal promeneerima.

Gala haaras käekoti ja lasi autoukse kinni langeda. Äärepealt oleks ta juba pahameelele voli andnud, kuid hoidis end siiski tagasi.

Ta teadis loomulikult väga hästi, mis põhjused neid sellele reisile olid tõuganud. Paul oli neid talle nende uues ühises korteris Montmartre'il üksipulki lahanud. Ta oli selgitanud, et nende viletsas olukorras olevat süüdi ennekõike nende pillav eluviis. Sellega pidas ta silmas oma kallist kunstikogu ja Gala luksuslikku garderoobi. Nende mõlema võimetus kohaneda uute oludega tulenes tema meelest sellest, et nad lihtsalt ei osanud kokkuhoidlikult elada.

Gala teadis aga, et mehe argumentid pidasid vaid poolenisti paika. Olulist osa selles, et nende vara oli nii äkitselt kokku kuivanud, mängis majanduskriis, mille tõttu nende aktsiad ja väärtpaberid olid üleöö poole oma väärtusest kaotanud.

Seepärast oli mehe jutt priiskavast eluviisist ja selle nahka läinud rahast mõjunud talle solvanguna, pesuehtsa häbematusena.

Ärritunult õngitses ta kotist välja huulepulga, avas selle kuldse ümbri-
rise ja kummardus auto küljeakna poole, et end vaadata. Reis oli jätnud juba märgatavaid jälgi. Ta nägi välja väsinud ja higine. Talle tundus, nagu tõuseksid ta näos nüüd veelgi pealetükkivamalt esile need osad, mis talle endale kõige vähem meeldisid – kõrged põsesarnad ja energiline lõug. Kaks tumedalt raamistatud silma vaatasid talle pingsalt vastu. Otsustavalt keskendus ta suule, meelastele huultele, võõpas need kiiresti üle ja surus kõvasti kokku. Siis ajas ta end taas sirgu.

Põhimõtteliselt oli ta olnud päri Pauli otsusega Cadaquési sõita. Aga talle polnud endiselt selge, miks Paul nimelt selle paiga oma seekordseks kirjanduslikuks ettevõtmiseks välja oli valinud. Mismoodi lootis ta just siin kirjutamistõrkest üle saada?

Vahest usaldas ta illusiooni, et teda võiks tiivustada katalaani kaluriküla võõrapärane hingus.

Gala kergitas hindavalt kulmu ja silmitses meest, kes auto kõrval selga sirutas, lastes pilgul samal ajal libiseda üle klassitsistliku fassaadi, mille ees nad olid peatunud.

Vaevumärgatavalt vangutas ta pead.

Ta teadis, et ta meest inspireerisid uuteks lüürilisteks meistriteosteks üksnes atraktiivsed naised ja mõne armuseikluse erootilised võlud. Aga ta ei suutnud endale ette kujutada, et siin leiduks naisi, kellega ses suhtes võiks arvestada.

„Kas läheks ...?“ Paul osutas uksele, mille kohal rippus silt *Hotel Fonda Miramar*.

Vastuvõtuhall oli tilluke. Seal olid madala puulaua ümber vaid mõned toolid. Vastasseina ääres seisis suure kuldraamiga tuhmi peegli all sohva kogukate käsitugede ja paksu polstriga ning narmastuttidega tepitud plüüskatte servas.

Paul pöördus näoga poleeritud puust leti poole, kus üks keskealine mees talle ajalehe tagant üllatunud pilgu heitis.

„*Bonjour*,“ tervitas Paul teda.

„*Buen dia*.“

„Õigus. Siin öeldakse ju nii.“ Paul naeratas joviaalselt. „Kas olete avatud?“

„*Sí*.“

„Ma mõtlesin lihtsalt ...“ Paul osutas pöidlaga umbmääraselt selja taha. „Seal väljas pole hingegi.“

„*Siesta, señor*.“

„Ahaa.“

Gala vaatas, kuidas mees venitamisi ajalehe kokku voltis ja kõrvale

pani. Tal oli seljas avar valge lehtervarrukatega särk. Üle pea kammitud juuksed läikisid pumatist.

„Kas teie ei pea siestat?”

Mees vaatas Paulile otsa ja kehtas õlgu. „Meil on hotell,” nentis ta siis, jättes küsimuse vastuseta. „Kas olete külalised?”

„Just saabusime.” Paul toetus küünarnukkidega letile. Ta hoiak muutus kuidagi käskivaks. „Paul Éluard, ma reserveerisin teie juures sviidi. Kolmele.”

Mees vaatas avatud paksu raamatusse enda ees. Hetke pärast koputas ta näpuga ühele sissekandele. „*Sí, señor* Éluard.”

Ta tõstis pea. „Aga meil siin Miramaris sviite ei ole. On ainult toad. Seda ma teile teatasin.”

„Kas tõesti?”

Paul vahetas Galaga kiire pilgu. Mehe näolt libises üle vari. Administraatorile ei jäänud see ilmselt märkamata.

„Loomulikult reserveerisime teile kõige ilusama toa,” kiirustas ta kinnitama. „Vaatega merele ja rannale.” Ta kõhkleb viivu. „Teie laps võib isegi omaette toa saada. Aga ärge muretsege, see on kohe seal-samas kõrval.”

Ta jäi vait, pilk rändas otsivalt ühelt külaliselt teisele ja siis välisksele.

Gala taipas. „Meie tütar tuleb hiljem järele.”

Mees jäi vastusega rahule. Ta tegi oma raamatusse märke, pöördus siis ümber, võttis konksu otsast võtme ja pani selle enda ette letile.

„Kuidas ma teile veel saan kasulik olla?”

„Midagi karastavat ei teeks paha,” sõnas Paul.

„Heameelega. Mida te sooviksite?”

„Šampanjat. Jahutatud.”

„Suurepärane valik.” Mees helistas kella ja kadus ukse taha.

Paul tõmbas taskust käkras Gauloises'i paki. „Sulle ju meeldib šampanja, kallis?” küsis ta, torkas endale sigareti huulte vahele ja tõmbas tikku.

Gala noogutas kuidagi ebamääraselt.

Laisa liigutusega tõstis mees põleva tiku sigareti juurde ja süütas selle krõbinal.

Administraator tuli tagasi šampanja jahutusnõuga, avas pudeli ja kallaskaks sihvakat kristallklaasi täis. Merveaigukarva jook pärendas kihisedes.

Paul ulatas ühe klaasi Galale ja lõi temaga kokku.

Siis pöördus ta uuesti administraatori poole.

„Paistab olevat kena kohake.”

„Jah, meie arust ka. Mis teid siia toob?”

„Suvepuhkus. Pariis on augustis talumatu.”

Gala ei kuulanud rohkem. Ta vaatas läbi avatud ukse virvendavasse leitsakusse, kus kaugel rannas ilmus ootamatult nähtavale kaks naist. Nende varjud langesid punasele liivale.

Üks noorem, teine vanem. Nad vestlesid.

Nende lihtsate kleitide sabad löid igal sammul laiali nagu lehvikud, mis päikesevalguse kinni püüdsid, ja ülestõstetud kätega toetas kumbki neist tumerohelist amforat, mida ta väikesele polstrile asetatuna pea peal kandis.

Kui nad vaateväljalt olid kadunud, jäi Gala veel viivuks seisma, justkui oodates, et naised veel korraks tagasi tuleksid. Kuid ukseavast avanev vaade püsis muutumatuna ning piirdus munakividega kaetud ranna, kaluripaadi nina, taamal kõrguva kalju ja selle kohal laiuva helesinise taevaga.

Korraga haaras Galat kärsitus.

Paul lobises ikka veel administraatoriga ja näis ilmselgelt seda naudivat. Samal ajal tegi sigaretisuits naisel hingamise raskeks.

Gala kummutas šampanjaklaasi põhjani ja võitles sooviga otsemaid auto juurde joosta, rooli taha istuda ja ilma ühegi selgituseta minema sõita.

Ta ei tahtnud siin olla.

See polnud koht, kus ta oleks soovinud puhkust mööda saata.

Miks küll Paul seda ei mõistnud?

Vastus, mille ta endale ise andis, oli sama üllatav kui lihtne: kuna teda see ei huvitanud.

Gala pani klaasi letile tagasi.

„Paul!” Ta puudutas meest käsivarrest ja ootas, kuni mehed vestluse katkestasid ja Paul talle viimaks otsa vaatas. „Ma vaataksin nüüd meelsasti tuba.”

Administraator noogutas talle tähelepanelikult, haaras klaasi ja hüüdis üle öla vastuvõtuleti taha poolpimedasse ruumi kellegi nime. Vähe aja pärast ilmus seal nähtavale paari-kolmeteistaastane poiss, ilmselgelt mehe enda poeg. Ta tervitas neid viisaka peanoogutusega. Seejärel juhatas ta nad mööda kaht raudpiirdega treppi ülakorrusele. Nad läksid läbi pika varjulise koridori, möödudes kolmest suletud uksest. Koridori lõpus jäi poiss ühe helerohelise ukse ees seisma, võttis võtme ja avas selle hoogsa liigutusega. Ta viivitas hetke, justkui peaks veenduma, et vaikus, mis teda ees ootas, ei peida mingit ohtu, enne kui kiirel sammul tuppa astus, rõduuksel riivi eest lükkas ja aknaluugid valla löi. Silmapilk kallas päikesevalgus kogu toa sisustuse üle kuldse kumaga ning näis, nagu oleks tuba ühe hetkega täielikult muutunud.

Lai kaheinimesevoodi valge linase kattega ja punaste villaste tekkidega jalutsis hõivas suurema osa ruumist, sellele ei jäänud palju alla tumedaks peitsitud barokne kapp vastasseina ääres.

Kahe kõrge rõdule viiva klaasukse vahel olid kaks sinise mustriuga tugitooli ja madalapoolne diivanilaud neljajarulise küünlajalaga. Kivipõrandat kaunistasid kirjud kangastel kootud matid.

Noormees kõhatas ja osutas paremat kätt jääva nurga poole, kus kattis seinu mitu rida kahhelplaate ja pesukapi marmorplaadi sisse oli paigutatud kaks kaussi.

„Kuna veevärki toas ei ole, täidame kannu mitu korda päevas,” seletas ta tähtsal ilmel.

„Ja mis siis, kui ma vannid tahaksin minna?” küsis Gala ärritunult. Talle ei jäänud märkamata pitsmed, plekid ja muidu määrdunud

kohad kahhelplaatidel, samuti põrandalt õhkuv niiskus, mis pidi ilmselt pärinema ühest tõrksast, ikka ja jälle uuesti tekkivast loigust.

Hotellipidaja poeg astus kohusetundlikult paar sammu tema poole. „See on igal ajal võimalik, *señora*. Meie hotellis on külastajatele eraldi vannituba. Te peate ainult enne retseptsioonis ütlema, et me saaksime selle teile reserveerida ja ahju õigel ajal kütte panna.”

Poiss jäi vait ja püüdis Gala pilku vältida.

Enne kui Gala midagi vastata sai, jõudis Paul temast ette. Ta koukis püksitaskust välja rahatähe ja andis selle poisile. „Ehk saaksite nüüd meie pakid kohale toimetada,” lausus ta ja juhatas poisi leebelt toast välja.

„Teie teenistuses, *señor*.”

Kui Paul oli poisi taga ukse sulgenud, jäi ta keset tuba nõutult seisma.

Sõnagi lausumata viskas Gala koti voodile, võttis ühe rõdu ees seisva tugitooli leenist kinni ja lükkas selle kolinal voodi kõrvale.

„Mida sa seal teed?”

Naine tõstis korraks pea. „Sul on plaanis kirjutada, aga selleks on ukse kõrval seinarvas liiga pime.”

Paul noogutas. Ikka veel teadis naine temast paremini, mis talle hea pidi olema. Otsustavalt tõstis ta küünlajala laualt maha, krabas laua sülle, pani selle teise tugitooli istmele ja lükkas mõlemad kõrvale.

Siis tassisid nad üheskoos massiivse kirjutuslaua akna juurde.

Kõlas koputus ja Paul läks uksele, et isa ja poeg pakkidega sisse lasta.

Samal ajal oli Gala kirjutuslaua taga toolil istet võtnud ja silmitses lauaplaati. Poleeritud pind läikis tuhmilt. Lauda oli vähe kasutatud, see nägi välja peaaegu uus, ja kui Gala kummardus, et kolme sahtlit järgemööda avada, tundus talle, nagu õhkuks sealt värskelt liimitud puidu iseloomulikku lõhna.

Sahtlitest leidis ta üksnes mõned lehed kirjapaberit hotelli nimega, piibli ja pikliku pappkarbi küünaldega. Ta tegi kaks ülemist sahtlit tühjaks – need pidid jääma üksnes Pauli luuletuste jaoks – ning paigutas kogu muu kraami alumisse. Siis ajas ta end sirgu ja vaatas Pauli poole.

Too seisis pisut hajevil ilmel keset tuba kõrguva pakihunniku kõrval. Kõige all needitud nurkadega kohver, siis kaks suurt reisikotti ning karbid ja laekad, milles pidid Gala teadmist mööda olema lisaks kübaratele ja moodsatele aksessuaaridele veel Pauli kirjutusmasin ja paberivarud.

Selle kõige paikapanek pidi omajagu aega võtma ning Paul asutas end suurt kohvrit avama.

Gala tähelepanu koondus seevastu esialgu täielikult Pauli plaanitavale tegevusele nende kohalviibimise ajal. Ta astus pakkide juurde, heitis pilgu siltidega varustatud karpidele, tõmbas ühe neist lagedale, viis laua juurde ja tegi lahti. Ettevaatlikult tõstis ta kirjutusmasina välja ja asetask selle laua keskele. Masina ja puhta paberi virna vahele jättis ta ruumi Pauli märkmiku jaoks, mida mees alati kaasas kandis ja kuhu ta oma spontaanselt pähe turgatanud ideed kirja pani.

Nüüd tõusis ta püsti ja talle tuli esimest korda pähe mõte, et Paulil ei pruugigi ehk õnnestuda endalt siin oma keeletuse ahelaid maha raputada. Ta kartis, et mehe jõud ja uudishimu ei pruugi olla piisavad, et saatusele veel kord väljakutse esitada.

Gala nihutas tooli paika ja tunnistas endale, et ta talus seda mõtet niisama vähe kui seda, et tema ohvrimeelne otsus anda end mehe luulekunsti teenistusse võiks olla asjatu.

Hommikune valgus tungis aknaluugi pilude vahelt sisse.

Gala seisis peegli ees ja sättis pähe valge lindiga musta kübarat. Paul avas uniselt silmad ja haigutas.

„Sa juba üleval?” küsis ta üllatunult.

„Tere hommikust,” vastas Gala. „Ma ei tahtnud sind äratada, sa magasid veel nii sügavalt.”

„Jäin eile hilja peale. Olin all baaris ja lugesin veel pärast tükk aega.”

Gala lasi käed rippu. Nende pilgud kohtusid peeglis. „Oli siis hea raamat?”

„Oli küll. Nojah, niivõrd-kuivõrd.”

„Kas said inspiratsiooni?”

Mees vaatas talle otsa ja naeratas laialt. „Mul on oma inspiratsioon.”

Gala pööras end ümber ja kergitas kulme. „Ja miks me siis siin oleme?”

Paul oiatas. „Palun ära nori tüli, Gala. Mitte enne hommikusööki.”

Gala haaras käekoti. Ta valge siidkleidi kangas krabises tasa, justkui oleks elektrit täis.

„Ma teen väikese jalutuskäigu, vaatan natuke ringi. Võib-olla ostan ka midagi. Kui tahad, olen lõunasöögiks tagasi.”

Paul libistas käega üle lõual tärkava habeme.

„Sa ei pea kiirustama. Ma toon endale kohvi ja istun kirjutuslaua taha. Küll ma saan hakkama.”

„Mul oleks hea meel, kui saaksin sult midagi uut lugeda.”

Paul hüppas voodist välja ja astus naise juurde.

„Ma tean, *chérie*. Ma oskan kirjutada.” Ta embas Galat. „Ma olen hea luuletaja.”

„Seda sa oled, Paul. Nagu sa tead, armastan ma su tekste.”

Mees puudutas kukla tagant ta juukseid. Ta käsi oli suur ja kuidagi ebakindel. Gala jäi viivuks paigale, siis aga eemaldus mehest leebel moel.

„Ma nüüd lähen, ja sina üritad täna ükskord ometi jälle midagi paberile panna.”

Paul noogutas nõustuvalt. Tahtmatult imetles ta oma naise kohkumatut hoiakut, ta kõigutamatu enesekindlust, kogu tema olemuse ranget elegantsi. Pärast kõiki neid aastaid suutis ta ikka veel asju otse ja õige nimega nimetada. Paul võttis ta käe ning tema ilmes väljendus ühtaegu tunnustus ja kaastunne. Alati leidis see naine õiged sõnad, mõtles ta, olgu see siis mehe noomimiseks tema afääride või kohatu käitumise pärast või toetamiseks teekonnal kirjandusliku meisterlikkuse poole.

„Sa oled hea naine,” nentis ta siiralt.

Gala puhatas järsult.

„Armas jumal, olen ma siis juba nii igav?” Ta tõmbas käe tagasi, avas ukse ja astus koridori. Seal pöördus ta veel korraks ümber. „Mul jääb vaid loota, et su värssidesse jõuab rohkem tundeid.”

*

Ehkki oli alles varane ennelõuna, oli päike juba kõrgel horisondi kohal. Liiva kohal väreles õhk kuumusest ja muutis lahe piirjooned hägusaks.

Gala läks üle hotelliesise platsi ja suundus teele piki laheserva. Ta soovis jõuda vanalinna.

Raoul, hotellipidaja poeg, oli teda vestibüülis tervitanud ja andnud talle kaasa Cadaquési linna plaani, kus olid ettenägelikult märgitud ära hotell ja toidupood, mille vastu Gala huvi oli tundnud. Ta oli soovitanud Galal otsida Calle del Calli alguses üles punase fassaadiga ärimaja. Poe ukse kohal pidavat olema silt *COLMADO*, ja selle ees lõpmata hulk kaste puu- ja köögiviljadega.

„Sellest ei saa mööda minna,” oli ta veendunult lisanud.

Gala üllatuseks oskas poiss talle nimetada ka üht *pâtisserie*'d. Gala sõi meelsasti torti ja tõepoolest oli samas tänavas veidi kõrgemal, hotellist vaid mõne meetri kaugusel, kondiitriäri. Ta otsustas sinna pärastlõunal sisse astuda.

Gala jäi seisma ja pani käe päikese varjuks silmade ette. Tee linnakese südamesse oli ebatasane ja täis lahtisi kive ning kui ta oma peente kõrgekonsaliste kingadega juba kaks korda äärepealt kukkunud oleks, keeras ta umbes poole majade rea peal ühte kangialusesse sisse. Sealsamas kõrval, kaljude varjus, silmas ta rühma mehi, kes suitsetasid, käed sügavale taskusse surutud, ja piidlesid teda mõneti varjatud huviga.

Väravakaare ees võttis ta veel kord linnaplaani välja.

Ta märkas jälle, et Cadaquési lahe piirjoon nägi ülalt vaadates välja justkui küljeli keeratud kolm. Esimene kaar, mille raadius oli märgatavalt pikem – selle järgi oligi ta ilmselt saanud nimeks Platja Gran – ja mille ääres paiknes ka nende hotell, moodustas külast ülalpool terava maanina, mis ulatus kaugele merre.

Gala vaatas ettepoole. Otse tema ees kõrgus võimas kaljurüngas, mis oli looduslikuks piiriks kahe laguuni vahel ja küünitus jupp maad merre, kaetuna tihedalt lähestikku paiknevatest majadest.

Gala uuris taas linnaplaani. Värava taga ootas teda risti-põiki läbi vanalinna kulgevate kitsaste tänavate rägastik. Kui ta need läbi käiks, leiaks ta kaljuninast teisel pool väiksema laguuni, mis oli samuti ümbritsetud majadest, mis kõik seisis üsna kalda lähedal, peegeldudes veepinnalt Port d'Alguer juures. Siin randusid peamiselt kalurid, lossisid oma saagi ja sikutasid paadid kaldale, kuhu need üksteise kõrvale lebama jäeti.

Ka seal moodustas rand edasi kulgedes maanina, mis piiras lahe seda poolt ülejäänud merest justkui kaitsev muul. Kuid erinevalt kaljusest neemest teispool laguuni kulges siin liivane rada Port d'Alguerist kuni kaugele sirutuva kõrgendiku lõpuni, kus üksikud hajali paiknevad villad ääristasid Cadaquési kolmandat ja kõige üksildasemat rannalõiku: Platja des Llané Grani.

Õigupoolest ei huvitanudki Galat eriti, mis seal teispool kaljut tege-likult oli. Mida ta seal lahe teisel küljel ikka peale pidi hakkama? Ta leiaks sealt eest üksnes seda, mida siinpoolgi juba näha sai.

Taas hiilis talle südamesse tunne, et siiatulek oli saatuslik viga.

Ta kõhkles, siis libises ta pilk tagasi märgitud kohale paberi keskel. Niipalju kui ta aru sai, asus Calle del Call siit kõigest kahe kvartali kaugusel.

Ta voltis plaani kokku, toppis selle käekotti ja sukeldus hämarasse võlvkäiku. Ma olen ometi Pariisist, mõtles ta ärritunult. Küllap saan hakkama ka säärases kolkas nagu see siin.

Vanalinnas ootas teda ebameeldiv üllatus. Kui tee siia oli olnud talle lahtiste kivide tõttu juba paras kannatus, siis nüüd sattus ta kitsastele, järsult tõusvatele tänavatele, mis olid kaetud rohmakalt tahatud eba-korrapäraste kiviplaatidega. Need kumasid hallikalt ja nende vahel haigutasid laiad vaod.

Gala heitis pilgu oma jalgadele. Ta mustvalged kingad olid igati peened, andsid tunnistust heast maitsest ja jõukusest, kuid siin osu-tusid need paraku täiesti sobimatuks.

Ta surus huuled kokku ja sättis hoolikalt jalga jala ette.

Vähemalt selles, mis puudutas toidupoodi, oli hotellipidaja pojal õigus olnud. Poodi oli tõesti kerge leida. See asus tänavate hargnemis-kohal ja selle punaseks võõbatud sein torkas maja ülejäänud valge fassaadi kõrval kohe silma.

Poe uks, mida ümbritsesid mõlemalt poolt riiulitele laotud kapsa-pead, mahlased tomatid ja rohe-valged porrulaugud, oli pärani lahti.

Gala astus poodi. Kohe paremat kätt ukse taga istus üks noor naine, vesteldes vaikselt häälel oma teismelise tütreaga lauakese ääres, millel oli hõbedane kassaaparaat.

„*Buen dia!*” tervitati teda ning tüdruk ulatas talle niinest koti, mil-lesse sai ostud panna.

Gala tänas ja sammus aeglaselt mööda kitsast käiku laeni ulatu-vate riiulite vahel edasi. Teda ümbritses omapärane lõhn, vürtsikas,

mõrkjas, pisut magus, mitte ebageeldiv, kuid talle seni täiesti tundmatu. Lisaks sellele sügav vaikus, mida katkestas aeg-ajalt vaid ukse kõrvalt kostev vaikne sosin.

Gala vaatas ringi. Pariisis käis ta harva toitu ostmas, seda enam pani teda imestama, kui ta märkas, kuivõrd rikkalik valik siin oli. Ta poleks osanud oodata siin õli ja vürtsidega sisse tehtud oliivide, magusate datlite ja viigimarjadega kausse. Samavõrd üllatavad olid kollakad juustutükid, mis hulpsid väikestes püttides piimja vedeliku sees. Ta pea kohal rippusid eri suuruses lihatükid ja samas kõrval olid lõikamiseks välja pandud suitsusingid ja vorstid. Ümberringi oli riulitele virna laotud lugematu hulk konserve igasuguse sisuga, munade, sibulate ja kirjusse paberisse keeratud kompekkidega täidetud kõhukad purgid läikisid paljutootavalt. Ühes nurgas seisis ämbrid, milles hoiti tugevalt lõhnavat seepi, ning nende kohal riulil võis näha jämedast riidest pükste ja jakkide virnu. Galale jäid silma veel raudnaelad, tööriistad, õmblusniit ja nõelad.

Lõpuks ostis ta kamalutäie oliive, tüki juustu, pätsi leiba ja kaks pudelit Vino Tintot, mille leidis kassa kõrvalt riulilt.

Kui ta oma ostudega uuesti poe ees seisis, tundis ta vaatamata kuumusele, mis majade vahel valitses, midagi õdususetalist. Paul ootas teda tagasi alles lõunaks ning pikemalt kaalumata otsustas ta piki sama tänavat veel natuke edasi minna. Vahest on seal peidus mõni saladus, mõtles Gala kelmikalt, vahest saan selle siit veel ennelõunal välja meelitada.

Mingit saladust sõna otseses mõttes ta siiski ei avastanud. Oli vaid üksildane tänav ja veel palju lubjatud seintega maju, sepisvõredega rõdusid ja üks väike poiss, kes kükitas roosade bugenvillea-õitega baldahhiini all, mis oli tõmmatud pingule kahe seina vahele üle kitsa tänavaga. Poiss oli hoolega ametis oma kirjude klaaskuulidega.

See juhtus täiesti ootamatult. Gala tahtis end parajasti ümber pöörata, koduteele asuda, kui tema kohal löödi aken lahti ja kohe seejärel plartsatas taevast alla tänavale paras laar musta pesuvett, vuhisedes temast vaid kukesammu võrra mööda.

Ta ehmus ja hüppas kõrvale, seejuures jäi ta parema jala kinga konts kiviplaatide vahele kinni ja murdus valju pröksuga pooleks.

Gala koperdas ja pidi äärepealt kukkuma, kuid sai siiski pidama, hoides niinest kotti sisseostudega üleval, enne kui pudelid vastu tänavakive puruks oleks kõlksunud. Suure vaevaga õnnestus tal järsul kallakul ja konarlikul pinnal jalule jääda.

Vaarudes toibus ta ehmatuses ja toetus hingeldades vastu majaseina.

Väike poiss vaatas talle kohkunult suuril silmil otsa.

„Pole midagi!” pomises Gala talle ja üritas naeratada.

Samal ajal needis ta sisimas seda tänavat ja selle keskaegset sillutist ning kingakontsa, mis sinna plaatide vahele kinni oli kiilunud.

Ta kükitas maha ja püüdis kontsa välja urgitseda. Seejuures märkas ta, et kontsa siidist kate oli mitmest kohast katki või muidu rikutud. Ta sikutas, kuid konts ei liikunud paigast. Siis püüdis ta nimetissõrme külje pealt kuidagi selle alla suruda, et altpoolt lükata. Aga ka see ei läinud korda, selle asemel murdis ta endal hoopis kaks sõrmeküünt, kuid nüüd oli tal juba kõik ükspuha. Ta tahtis kontsa kätte saada, maksku mis maksab. Talle ei tulnud pähegi, et võiks selle sinna prakku maha jätta.

Uuesti surus ta sõrmedega ning viimaks kandsid pingutused vilja. Kingakonts liikus mõne millimeetri võrra ja kuna see oli alumisest otsast peenem, oli nüüd juba üsna lihtne see ka kätte saada.

Kergendusohkega surus ta oma vara pihku.

Korraga hakkas ta nutma. Sellega polnud ta arvestanud. See hakkas peale üsna vaikselt, esiti tundis ta justkui mingit niisket põletust, aga kui ta siis nägi poisikest siira näoga enda kõrval seismas ja talle lohutuseks kivikest pakkumas, muutus pisarate pakitsus kramplikuks nutuks, mida polnud valjusti kuulda, vaid mis andis tunda üksnes sügaval sisimas.

Ta lasi pisaratel vabalt voolata. Ta tundis ühtaegu kurbust ja kergendust, otsekui oleks pääsenud mingi kurja saatuse tuju käest. Ta tõusis püsti ja silitas poisil pead.

Natukese aja pärast astus ta sel päeval teist korda poodi Calle del Calli alguses.

Sõnatult näitas ta emale ja tütrele murdunud kontsa.

„*Oh Dios mío!*” Mõlemad kummardusid üle laua vaatama.

„*Ella necesita un zapatero!*” ütles naine.

Tüdruk noogutas innukalt. Siis pööras naine pead ja vaatas talle otsa.

„*Zapatero!*” kordas ta tungival häälel, ning Gala oletas, et ta pidas silmas kingseppa.

„*Merci,*” vastas ta.

„*Buena suerte.*”

Tüdruk koputas Gala käsivarrele ja andis märku, et Gala talle järgneks.

Kingsepp, baskimütsi ja heatahtlike silmadega vanem mees, kes rääkis Gala rõõmuks mõne sõna prantsuse keelt, võttis kingad paranduseks vastu. Kuna Gala ei saanud aga paljajalu hotelli tagasi minna, ostis ta mehelt paari espadrille.

Need olid mustad, rihmadega üle jala ja kanna taga ning jutest punutud tallaga. Ei sobinud küll ta ülejäänud riietuse juurde, olid aga see-eest siinsete tänavate jaoks ideaalsed ja pealegi väga mugavad.

Kui ta hotellis mööda koridori toa poole läks, märkas ta selle lõpus Pauli, kes nende ukse juures hotellipidajaga erutatult vestles. Lähemale jõudnud, kuulis ta oma abikaasat ütlevat: „Teeme siis nii, nagu kokku lepitud.”

„*Si!*” vastas peremees, pöördus ümber ja noogutas Galale temast möödudes. „*Señora Éluard.*”

Gala astus mehest mööda tuppa ning asus oste lahti pakkima. Ta pani veini, leiva, juustu ja oliivid diivanilauale. Niinest koti riputas ta kappi.

Kui ta ust sulges, libises ta pilk kirjutuslauale. Kõik oli muutumata olekus.

Kirjutusmasinat polnud liigutatud, märkmeploki jaoks vabaks jäetud koht oli tühi. Mitte kuskil, isegi mitte prügikorvis, ei olnud ühtki

kärgardatud paberilehte mingi mõttekatke või ideega, mille Paul võis olla ebaküpseks hinnanud ja minema visanud.

Gala astus lauale lähemale ja kuulis, kuidas uks ta selja taga lukku klõpsatas.

„Mida te siis teete, nagu kokku lepitud?” päris Gala ja ta hääles kõlas kergelt ärritunud alatoon.

„Üllatus,” vastas Paul ning ajas käed laiali.

„Sa tead, et mulle ei meeldi üllatused.”

„Me ei jää kahekesi.”

„Ei jää?” küsis Gala kahtlustavalt. „Ah, sa mõtled Cécile'i.” Pinge kadus. „Tema tuleb ju alles järgmisel nädalal. Tead ju küll, et su ema toob ta meie juurde. Sinnani jääb sul veel aega ...”

„Ma ei mõtle meie tütart,” lausus mees aeglaselt. „Camille Goemans helistas mulle ennist. Tema ja Magritte'id tulevad paariks päevaks siia.”

„Paariks päevaks? Paul, ma loodan, et sa ütlesid neile, et see ei tule kõne alla.”

Paul lasi end toolil lamaskile. „Gala, sa pingutad üle. Loomulikult ütlesin ma, et nende küllatulek teeb meile rõõmu. Lõppude lõpuks oli see Camille, kes mulle Cadaquési soovitas. Sul pole ometi midagi selle vastu, et sõpradega kokku saada?”

„Siiski-siiski, Paul. Mul on vägagi midagi selle vastu. Oleme siin ju ikkagi ühel täiesti kindlal põhjusel, ja ma sõandan arvata, et sa ei kirjuta nende siinoleku ajal mitte ühtegi rida. Te lööte aega surnuks nagu alati, jootes *pastis*'i ja arutate tundide viisi oma oh-kui-tähtsaid sürrealistide asju.”

Gala raputas pead ja toetus vastu kirjutuslauda. „Sinust oli väga mõtlematu neid siia külla kutsuda.” Siis vaatas ta mehele otsa ja püüdis ta näost tema tegelikke motiive välja lugeda. „Või tegid sa seda sihilikult, et mulle haiget teha? Sa ei saanud ometi tõsiselt arvata, et mul pole midagi selle vastu?” Ta puhatas pahaselt. „Olgu kuidas on. Ma ei saa sinust aru, ma ei saa üleüldse sellest kõigest aru.”

Paul vaikis viivu, kehtas siis ükskõikselt õlgu. Ta polnud sugugi

tahtnud Galale haiget teha. Vahest oli see just kergendus, mida ta telefonikõne juures oli tundnud, koos mingi teadvustamata mässu-meelega, mis oli temas kohunud Gala hoolitseva surve vastu, mis lasus ta kohal tummalt ja halastamatult, ehkki ta vägagi hästi teadis, et ainult tema enda võimuses oli olukorda muutust tuua. See oli lootusetult kahetine tunne, mis teda valdas ja mille pärast ta end Gala ees süüdlasena tundis, ent samal ajal ka kuidagi järele ei tahtnud anda.

„Pealegi ei tule Camille ja René siia ainult meie pärast. Neil oli see niikuinii plaanis. Ma tean, et nad tahavad külastada üht noort kunstnikku, kes sügisel Goemansi galeriis näitusega esineb.”

„Mul ükskõik, Paul. Meil oli kokkulepe, nimelt et me jääme omaette ja sa üritad kirjutada. Sina murdsid seda. Sa oled isekas ja hoolimatu.”

Paul vaikis ja vastas naise pilgule kalkide silmadega.

Kuid Gala ei lasknud end heidutada.

„Hea küll. Nagu soovid. Kui Goemans ja Magritte'id siia ilmuvad, sõidan mina ära.”

„Jumal küll, Gala, oled sina aga tore!”

„Pole siin midagi toredat! Sina ju tüütad mind päevast päeva oma nutulauluga, vead mu siia kolkasse ettekäändel, et hakkad siin kirjutama. Ja mina teen kõik kaasa, kuna oletasin, et see teeb midagi paremaks. Aga kaugel sellest. Vaevalt jõuan ma selja pöörata ja su üksi jätta, et sa saaksid töötada, kui sina hakkad külalisi kutsuma.” Ta toetas käed enda taha lauaplaadile ja tundis pihkudega kõva puitu, kui sõrmedega laua serva pigistas. „Kui sa teed midagi, millest sa kindlasti tead, et see mind haavab, siis ei saa seda ju kaksipidi mõista, või kuidas? See ju tähendab siis, et sa minust enam üldse ei hooli. Et sul on minust täiesti ükskõik.”

Gala tõukas end kirjutuslauast eemale.

„Sa ei pea mind sedasi pilkavalt vaatama, Paul, mul on tõi taga. Ma olen tüdinud neist igavestest kaevikusõdadest, kus kumbki meist püüab pidevalt peale jääda, et oma huvimid läbi suruda.” Ta pani käed puusa. „Olen nõus, et meil mõlemal on omad vead, oleme mõlemad

upsakad ja kipume kangesti domineerima. Aga mina omalt poolt pole sellest mängust enam huvitatud. Mul on tunne, et sulle oleks kergendus, kui minust lõpuks lahti saad.”

Paul pahvatas naerma. „Milline etteaste, mu kullake. Nagu ikka, seesama suurejooneline teater. Aga tuleb aeg ja sa harjud viimaks ehk ka sellega, et ma pole sulle enam väike poisike, keda sa siia-sinna tõugata saad.”

Gala tundis, kuidas tal kõht raevust krampi kiskus.

„Võid oma ülbuse endale hoida, või mis veel parem: hoia see oma sürrealistidest sõprade jaoks. Vahest saad sa nende juures sellega muljet avaldada. Mina igatahes ei saa niikuinii aru, miks me Pariisist üleüldse ära tulime. Kõigest, mida sa teed, jääb mulje, nagu oleks meie ümber tekkinud vaakum, justkui me elaksime mingis kapslis, nii et sa oled otsekui külaline omaenese elus.”

Paul neelatas. „Oled lõpetanud?” küsis ta kähedal häälel.

„Jah, sest rohkem pole selle kohta midagi öelda.”

Gala pöördus sõnatult ümber, tõmbus mehest eemale ja astus läbi avatud ukse rõdule.